

GORIŠKI LETNIK, 11

Ob koncu januarja 1986 je izšla 11. številka *Goriškega letnika*, zbornika Goriškega muzeja.

Obsežna publikacija prinaša tokrat gradivo simpozija ob 200-letnici rojstva Matije Vertovca (1784—1851), vsestranskega gospodarskega in kulturnega delavca, ki je praktično in publicistično deloval na področju vinarstva in kletarstva, kemije, astronomije, napisal občo zgodovino in izdal knjigo pridig. V enajstih prispevkih obravnavajo njegovo življenje in delo France Kralj, France Adamič, Lojze Hrček, Jože Koruza, Bogo Grafenauer, Fran Dominko, Stane Granda, Marino Vertovec, Dušan Terčelj in Hilarij Kosta. Gradivo obenem osvetljuje čas Vertovčevega mnogostranskega delovanja in nosi tako še dodatno vsebino, zanimivo navezadnje tudi za etnologijo.

Gradivu sledi šest razprav. Beatrice Žbona-Trkman piše o eneolitski oz. zgodnji bronastodobni in rimskodobni poselitvi, ki sta izpričani na najdišču Pavlini v Lokah, in dveh najpomembnejših najdbah: votivnem napisu in kamniti sončni uri.

Jernej Zavrtanik v prispevku »Poznoantično grobišče pri Kosovelih« obravnava del antične zbirke Stipeta Štekarja, znanega zbiralca starin na Vipavskem.

Peter Štih je skušal na podlagi strokovne preučitve urbarja iz leta 1598 analizirati tolminsko gospodstvo. Iz urbarja se kažejo zanimiva up-

ravna ureditev, gospodarske enote, dajatve in storitve, mere in denar, socialna struktura prebivalstva.

Sledi nadaljevanje v deveti številki Goriškega letnika začetega članka Petka Lukoviča z naslovom *Naknadni podaci o borbi primorskih Slovencev proti italijanskim iredentističkim pretenzijam na slovenačke teritorije 1878.* i njen odjek kod srbskog naroda u Srbiji i Vojvodini. Avtor na podlagi novoodkritih virov dopolnjuje svoje predhodne razprave o boju Slovencev proti iredentizmu v času vzhodne krize leta 1878 in o odmevih tega boja pri srbski javnosti.

Razprava Pavla Budina »Hranilnica in posojilnica v Mirnu« (2. del) zajema tokrat njeno pravno ureditev in poslovanje. Ta del zbornika se zaključuje z objavo »Katalog rezljanih oltarjev 17. stoletja v Goriških Brdih« spod peresa Boruta Uršiča, ki je sicer sestavni del njegove diplomske naloge »Zlati oltarji« v Goriških Brdih.

Med Zapiski srečamo tri etnološko zanimive prispevke. Prvi je delo Branimirja Renarja, pokojnega učitelja mizarске tehnologije v Beogradu in Zemunu, sicer doma iz Stomaža pri Štjaku. Sestavek o reki Raši in njenih mlinih ni le čustveno obarvan avtorjev spomin na otroška leta, pač pa prav gotovo dragocen dokument, ki tenkočutno, natančno in z

izrednim smislom za opazovanje, pripoveduje o sočasnem načinu življenja.

Drugi sestavek obravnava del duhovne kulture iz Posočja, natančneje motiv vedomca, sklicuje pa se na stoletnico dveh objav: Simona Rutarja *Zgodovini Tolminskega (1882) in Frana Erjavca (v Letopisu Matice Slovenske) iz potne torbe 1882/83.* Avtor omenja tudi vplive, ki se kažejo v leposlovju (pri Preglju, Bevku, Lovrenčiču). Pavel Medvešček, dolgoletni delavec Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica, piše o pastirskih igrah iz Zarsčine (vasice pod zahodnim pobočjem Korade). Poroča o terenskih skušnjah iz petdesetih let, predstavi pašništvo na tem področju in pregledno analizo sedmih pastirskih iger dopolni z nazornimi risbami igralnih pripomočkov. Prav gotovo je to lep prispevek k poznanju dela duhovne kulture področja med Brdi in Kanalskim Kolovratom.

Ker sem v predstavitvi 11. številke Goriškega letnika namenila večji poudarek etnološko zanimivejšim prispevkom, naj omenim le še, da zadnji Goriški letnik prinaša poleg omenjenih sestavkov in rubrik še običajno rubriko »Nekrologi« (Arduino Cremonesi, 1912-1983, Camillo Medeot, 1900-1983, Rudi Hönn, 1915-1984) in tudi običajno rubriko *Ocene in poročila.*

Katja Kogej